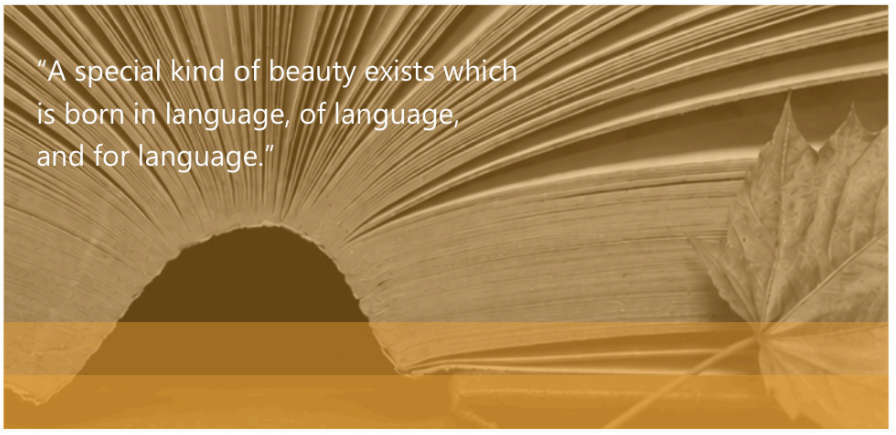
VOLUME 10, OCTOBER 2026
ISSN: 3060-4958







The Lingua Spectrum



UZBEKISTAN STATE WORLD
LANGUAGES UNIVERSITY

MORE INFO:

www.lingvospektr.uz

t.me/thelinguaspectrum

Kholmuradova L.E., Axmadova G.K.	Games for developing communicative skills in primary school	507
Axmadaliyeva X.A.	The effectiveness of developing life skills among grade 10–11 students through the CLIL approach	517
Abdurasulova N.A.	Fostering professional readiness among tourism students through contextualized English language learning	527
Ismailov Y.N.	Intangible cultural heritage as an object of didactic authenticity in German language teaching (a comparison of Germany and Uzbekistan)	535
Djurayeva M.Sh.	Project tasks based on comparative analysis of culturally situated communication in English speaking classes	543
Rakmankulova N.Kh.	Pedagogical conditions for developing the cognitive competence of future teachers through facilitative interaction	553
TRANSLATION		**564**
Mamatqulova L.B., Salisheva Z.I.	Translation strategies for culture-bound units in Chinese spring festival greetings into Uzbek	565
Uzakova L.A.	Translation issues of wedding-related phraseological units and the degree of equivalence	573
Mamatqulova L.B., Salisheva Z.I.	National and cultural concepts in Chinese mid-autumn festival (中秋节) greetings and their translation into Uzbek	582
Akhmedova A.N., Mirzayeva M.B.	Contextual semantics of literary portrait units and their functional correspondence in translation	590
Akhmedova A.N., Batirova Kh.E.	Grammatical and Syntactic Transformations in the Translation of Short News Items of Higher Education Institutions between Uzbek and English	601
HISTORY		**609**
Namazov A.T.	Uzbekistan 1930–1939: the period of the Latin alphabet	610
CONTENTS		**615**

Games for developing communicative skills in primary school

Kholmuradova Leyla Eshkuvatovna
leylasifl@yahoo.com
Doctor of Philosophy (PhD), Professor,
Samarkand State Institute of Foreign Languages

Axmadova Guljaxon Kaxramonovna
guljaxon.axmadova@mail.ru
PhD student,
Samarkand State Institute of Foreign Languages

Annotation *Developing communicative skills in primary school pupils improves their speaking, listening, and information-sharing skills. Through games and interactive activities, children actively participate in communication and learn teamwork and cooperation. At the same time, they learn to express their ideas clearly, listen to others, and treat them with respect. Communication-based games also help teachers organize effective communicative activities. Through games, children learn to express their thoughts clearly, listen to others, and develop problem-solving skills through collaboration. In addition, didactic games enhance their creative thinking and make the processes of reading and writing more engaging. Through conversations, role-playing games, and interactive activities, pupils build mutual trust and learn to help one another. From a methodological perspective, teachers should plan each lesson in advance and select games and activities that are appropriate to the topic. At the same time, it is important to take into account pupils' age-related characteristics, abilities, and individual needs. For example, engaging and visual games are more effective for younger children, while older children gain experience by completing more complex communicative tasks.*

Keywords *Communicative skills, games, communication, cooperation, listening, exchange of ideas, interactive exercises*

Boshlang'ich sinflarda kommunikativ qobiliyatni rivojlantiruvchi o'yinlar

Xolmuradova Leyla Eshkuvatovna
leylasifl@yahoo.com
Falsafa doktori (PhD), Professor,
Samarqand davlat chet tillar instituti

Axmadova Guljaxon Kaxramonovna
guljaxon.axmadova@mail.ru
PhD talaba,
Samarqand davlat chet tillar instituti

Annotatsiya *Boshlang'ich sinflarda kommunikativ qobiliyatni rivojlantirish o'quvchilarning so'zlashish, tinglash va fikr almashish ko'nikmalarini oshiradi. O'yinlar va interaktiv mashqlar orqali bolalar muloqotda faol ishtirok etadi, jamoaviy ish va hamkorlikni o'rganadi. Shu bilan birga, ular o'z fikrini aniq ifodalash, boshqalarni tinglash va*

hurmat bilan munosabatda bo'lishni o'rganadilar. Muloqotga asoslangan o'yinlar esa o'qituvchilarga samarali kommunikativ mashg'ulotlarni tashkil etishda yordam beradi. O'yinlar orqali bolalar o'z fikrini aniq ifodalay olishadi, boshqalarni tinglashni o'rganishadi va birgalikda muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Shuningdek, didaktik o'yinlar ularda ijodiy fikrlashni oshiradi va o'qish hamda yozish jarayonini qiziqarli qiladi. O'quvchilar o'zaro suhbatlar, rolli o'yinlar va interaktiv mashqlar orqali o'zaro ishonchni mustahkamlashadi, bir-biriga yordam berishni o'rganishadi. Metodik jihatdan, o'qituvchi har bir mashg'ulotni oldindan rejalashtirishi, o'yinlar va mashqlarni mavzuga mos tanlashi lozim. Shu bilan birga, mashg'ulotlarda o'quvchilarning yosh xususiyatlari, qobiliyatlari va individual ehtiyojlarini inobatga olish muhimdir. Masalan, kichik yoshdagi bolalar uchun qiziqarli va vizual o'yinlar samaraliroq bo'ladi, kattaroq bolalar esa murakkabroq kommunikativ vazifalarni bajarish orqali tajriba orttiradi.

Kalit so'zlar *Kommunikativ qobiliyat, o'yinlar, muloqot, hamkorlik, tinglash, fikr almashish, interaktiv mashqlar*

Игры развивающие коммуникативные способности в начальных классах

Холмурадова Лейла Эшкуватовна
leylasifl@yahoo.com
Доктор философии (PhD), Профессор,
Самаркандский государственный
институт иностранных языков

Ахмадова Гулжахон Кахрамоновна
guljaxon.axmadova@mail.ru
Докторант,
Самаркандский государственный
институт иностранных языков

Аннотация *Развитие коммуникативных навыков у учащихся начальных классов способствует совершенствованию их навыков говорения, аудирования и обмена информацией. С помощью игр и интерактивных упражнений дети активно участвуют в общении, учатся работать в команде и сотрудничать друг с другом. В то же время они учатся ясно выражать свои мысли, слушать других и относиться к окружающим с уважением. Игры, основанные на общении, также помогают учителям организовывать эффективные коммуникативные занятия. Благодаря играм дети учатся чётко выражать свои мысли, слушать других и развивать навыки совместного решения проблем. Кроме того, дидактические игры способствуют развитию творческого мышления и делают процесс чтения и письма интересным. Посредством взаимных бесед, ролевых игр и интерактивных упражнений учащиеся укрепляют доверие друг к другу и учатся помогать друг другу.*

Ключевые слова *Коммуникативные навыки, игры, общение, сотрудничество, слушание, обмен мнениями, интерактивные упражнения*

Boshlang‘ich sinflarda o‘quvchilarning kommunikativ qobiliyatini rivojlantirish ta‘lim jarayonining eng muhim vazifalaridan biridir. Bolalar maktabga kelgan zahoti turli sohalarda muloqot qilishga, fikr almashishga va boshqalar bilan hamkorlik qilishga o‘rganadilar. Shu sababli, o‘qituvchilar pedagogik jarayonda kommunikativ qobiliyatni shakllantirishga alohida e‘tibor qaratishlari kerak. Komunikativ qobiliyat nafaqat so‘zlashish yoki yozish ko‘nikmalarini o‘z ichiga oladi, balki tinglash, tushunish, savol berish va boshqalar bilan muloqotda bo‘lishni ham o‘z ichiga oladi.

Boshlang‘ich sinflarda bu ko‘nikmalarni o‘rganish bolalarning umumiy rivojlanishiga bevosita ta‘sir qiladi. Shu bilan birga, kommunikativ qobiliyat ularning ijtimoiy faolligini oshiradi, jamoaviy ishlashga tayyorlaydi va mustaqil fikrlashni rag‘batlantiradi. O‘yinlar va interaktiv mashqlar esa o‘quvchilarning e‘tiborini jamlash, diqqatini rivojlantirish va faol ishtirok etishni rag‘batlantirishda muhim vosita hisoblanadi.

O‘yinlar orqali bolalar tinglash, fikr bildirish, bahslashish va hamkorlik qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Shu tariqa ular nafaqat akademik bilimga ega bo‘ladi (Nunan, 2003), balki jamiyatda to‘g‘ri muloqot qiladigan, boshqalar bilan ishlay oladigan, mustaqil va kreativ shaxs sifatida shakllanadi (Aliasin, 2019). Boshlang‘ich sinflarda kommunikativ qobiliyatni rivojlantirish jarayoni o‘qituvchi va o‘quvchilar o‘rtasida hamkorlik, ijodiy yondashuv va qiziqishga asoslangan bo‘lishi kerak.

Boshlang‘ich sinflarda kommunikativ qobiliyatni rivojlantirish masalasi bugungi ta‘lim jarayonida dolzarb ahamiyatga ega. Shu nuqtai nazardan, o‘qituvchi dars jarayonini nafaqat bilim berishga, balki o‘quvchilarning so‘zlashish, tinglash, fikr almashish va jamoaviy ishlash ko‘nikmalarini shakllantirishga qaratishi lozim. Kommunikativ qobiliyatni rivojlantirish orqali o‘quvchilar nafaqat akademik bilimga ega bo‘ladi, balki jamiyatda muloqot qila oladigan, o‘z fikrini aniq va ravon ifoda eta oladigan, hamkorlikka tayyor shaxsga aylanadi. Shu bois, metodik tavsiya doirasida uchta asosiy metodni qo‘llash samarali hisoblanadi.

Birinchi metod – interaktiv metod – boshlang‘ich sinflarda kommunikativ qobiliyatni rivojlantirishning eng samarali vositalaridan biridir. Ushbu metod o‘quvchilarning dars jarayonida faolligini oshiradi, ularni passiv tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida shakllantiradi. Interaktiv metod asosida o‘quvchilarga savol-javob, guruh ishlari, rolli o‘yinlar, muhokama va debatlar kabi faoliyat turlari taqdim etiladi, bu esa nafaqat muloqot qilish, balki tanqidiy fikrlash va kreativ yondashuvni rivojlantiradi. Dars jarayonida o‘qituvchi interaktiv metodni qo‘llaganda, har bir o‘quvchi o‘z fikrini erkin ifodalay oladi, boshqalarni tinglashni o‘rganadi va birgalikda muammoni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Ushbu metod o‘quvchilarni guruhda ishlashga rag‘batlantiradi, ular bir-biri bilan muloqot qilgan holda o‘z fikrlarini asoslash, savollar berish va javoblar olish orqali bilimlarini mustahkamlaydi. Interaktiv metod o‘quvchilarni o‘zaro hurmat, sabr-toqat va hamkorlik ruhida tarbiyalaydi, bu esa ularning ijtimoiy ko‘nikmalarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu metod orqali o‘quvchilar darsni qiziqarli va interaktiv tarzda o‘rganadilar, yangi bilimlarni amaliyotga tatbiq etishni o‘rganadilar, shuningdek, o‘zaro muloqot qilish qobiliyatini rivojlantiradilar. Interaktiv metodning afzalligi shundaki, u o‘quvchilarga tanqidiy fikrlashni o‘rgatadi, muammolarni mustaqil hal qilishga undaydi va kreativ yondashuvni rag‘batlantiradi. Dars jarayonida o‘qituvchi o‘quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olib, topshiriqlarni qiziqarli, murakkablik darajasi esa o‘quvchilar darajasiga moslashtirilgan holda beradi. Shu tariqa, interaktiv metod nafaqat kommunikativ qobiliyatni, balki o‘quvchilarning psixologik va ijtimoiy rivojlanishini ham rag‘batlantiradi

(Richards, 2014). U o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, o‘z fikrini asoslash va boshqalar bilan muloqot qilish ko‘nikmalarini bir vaqtda rivojlantirishga imkon yaratadi. Interaktiv metod yordamida o‘qituvchi darsni monotoniya va rutindan qutqaradi, o‘quvchilarni qiziqtiradi va ularning diqqatini jamlashga yordam beradi. Shu bilan birga, guruh ishlari va rolli o‘yinlar orqali o‘quvchilar bir-birini tushunish, o‘zaro hurmat ko‘rsatish va hamkorlikda muvaffaqiyatga erishish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Interaktiv metodning yana bir afzalligi shundaki, u dars jarayonini moslashuvchan qiladi, o‘quvchilarni turli pedagogik vazifalarni bajarishga jalb qiladi va ularning individual qobiliyatlarini rivojlantiradi. Shu metod yordamida o‘quvchilar nafaqat darsdagi mavzuni o‘zlashtiradi, balki o‘zaro muloqot, fikr almashish va hamkorlik qilish tajribasini ham oladi, bu esa ularning shaxs sifatida shakllanishiga katta hissa qo‘shadi. Interaktiv metodda o‘quvchilar o‘z fikrini erkin ifodalashga, savol berishga va boshqalarning fikrini tinglashga rag‘batlantiriladi, bu esa kommunikativ ko‘nikmalarni mustahkamlaydi. Shu metod orqali o‘quvchilar o‘zaro fikr almashish, muammolarni birga hal qilish va yangi g‘oyalarni ishlab chiqish jarayonida jamoaviy ishlashni o‘rganadilar. Shu bilan birga, interaktiv metod o‘quvchilarda tanqidiy fikrlash va ijodiy yondashuvni rivojlantiradi, bu esa ularni XXI asr ko‘nikmalarini egallashga tayyorlaydi. Interaktiv metod o‘qituvchi uchun ham qulay bo‘lib, u darsni qiziqarli, samarali va tizimli tashkil etishga yordam beradi. Shu metodni qo‘llash orqali o‘quvchilar darsni faol, qiziqarli va amaliy tarzda o‘rganadi, yangi bilimlarni mustahkamlash bilan birga kommunikativ, kreativ va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Shu tariqa, interaktiv metod boshlang‘ich sinflarda kommunikativ qobiliyatni shakllantirishning eng samarali yondashuvi sifatida ajralib turadi va o‘quvchilarda mustaqil, ijodiy va muloqot qila oladigan shaxslarni tarbiyalashga xizmat qiladi (Mirzaboyeva, Makhsudova, 2024).

Ikkinchi metod – problema-metod – boshlang‘ich sinflarda o‘quvchilarning kommunikativ qobiliyatini rivojlantirish va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirishda samarali yondashuv hisoblanadi. Ushbu metod orqali o‘quvchilar faqat bilimni qabul qiluvchi sifatida emas, balki faol izlovchi va muammoni hal qiluvchi shaxs sifatida dars jarayonida ishtirok etadilar. Problema-metod asosida darslar o‘quvchilarni mustaqil fikrlashga, yangi g‘oyalar ishlab chiqishga va turli vaziyatlarda qaror qabul qilishga rag‘batlantiradi. Metod o‘quvchilarga turli problematik vaziyatlar, savollar yoki amaliy mashqlar orqali muammolarni aniqlash va ularni mantiqiy tarzda yechish imkoniyatini beradi. Shu tariqa, o‘quvchilar o‘zaro fikr almashish, guruhda hamkorlik qilish va turli fikrlarni solishtirish orqali muloqot ko‘nikmalarini rivojlantiradilar. Problema-metod dars jarayonida o‘quvchilarning qiziqishini uyg‘otadi, ularni mavzu bilan faol ishlashga undaydi va ijodiy yondashuvni rag‘batlantiradi. Masalan, o‘qituvchi o‘quvchilarga “Agar maktab bog‘ida yangi o‘yin tashkil qilish kerak bo‘lsa, qanday yechimlar topish mumkin?” kabi vazifani beradi, va o‘quvchilar guruhda muhokama qilib, turli variantlarni ishlab chiqadi, eng samarali yechimni tanlaydi va uni guruh bilan sinab ko‘radi. Shu jarayon nafaqat muammoni hal qilish, balki kommunikativ qobiliyatni mustahkamlashga xizmat qiladi. Problema-metod o‘quvchilarda tanqidiy fikrlashni shakllantiradi, ular fikrlarni tahlil qiladi, dalillar bilan asoslaydi va o‘z qarorlarini mantiqiy tarzda izohlashni o‘rganadilar. Shu bilan birga, metod o‘quvchilarga mustaqil o‘qish, o‘rganilgan materiallarni amaliyotda qo‘llash va turli vaziyatlarga moslashish ko‘nikmalarini beradi. Problema-metod darslarni monotoniya va rutindan qutqaradi, o‘quvchilarda qiziqish uyg‘otadi va ularning diqqatini jamlashga yordam beradi. Shu metod orqali o‘quvchilar turli kommunikativ vaziyatlarda o‘z fikrini ifodalash, savol berish va javoblar olish ko‘nikmalarini mustahkamlaydi, bu esa ularning shaxs sifatida shakllanishiga katta hissa

qo‘shadi. Problema-metod o‘quvchilarda jamoaviy ishlashni rivojlantiradi, ular bir-biri bilan fikr almashadi, turli yechimlarni muhokama qiladi va birgalikda eng maqbul variantni tanlaydi.

Shu bilan birga, metod o‘quvchilarda kreativ fikrlashni rag‘batlantiradi, yangi g‘oyalar ishlab chiqish va ularni amaliyotga tatbiq etish imkonini beradi. Problema-metod nafaqat kommunikativ qobiliyatni, balki o‘quvchilarning psixologik va ijtimoiy rivojlanishini ham mustahkamlaydi. O‘quvchilar ushbu metod yordamida turli vaziyatlarda muammolarni hal qilishni o‘rganadi, boshqalarning fikrini tinglash va hurmat qilishni o‘rganadi, shu bilan birga tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi. Problema-metod darslarda interaktiv mashqlar bilan uyg‘un ishlaganda yanada samarali bo‘ladi, u o‘quvchilarni faol va qiziqarli faoliyatga jalb qiladi, topshiriqlar ketma-ketligi mantiqiy tuzilgan bo‘lib, bir-birini to‘ldiradi va bilimlarni mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu tariqa, problema-metod boshlang‘ich sinflarda o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini, kreativ yondashuvini, tanqidiy fikrlashini va kommunikativ qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladigan samarali pedagogik yondashuv hisoblanadi. Shu metod orqali o‘quvchilar dars jarayonida o‘z fikrini erkin ifodalash, guruh bilan muhokama qilish va yechimlarni birgalikda ishlab chiqish ko‘nikmalarini rivojlantiradi, bu esa ularni shaxs sifatida mustahkam va ijtimoiy jihatdan moslashuvchan qiladi (Mirzaboyeva, Makhsudova, 2024).

Uchinchi metod – integrativ metod – boshlang‘ich sinflarda o‘quvchilarning kommunikativ qobiliyatini rivojlantirish, bilimlarni tizimli o‘zlashtirish va fanlararo bog‘lanishni ta’minlashda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Ushbu metod o‘quvchilarga o‘qituvchi tomonidan berilgan mavzularni turli fanlar bilan bog‘lab, ularni amaliy tarzda qo‘llash imkoniyatini beradi. Masalan, ona tili darsida o‘rgangan so‘zlarni tabiiy fanlar, san’at yoki matematika mavzulari bilan uyg‘unlashtirib, o‘quvchilar turli vaziyatlarda muloqot qilish, savol-javoblar berish va o‘z fikrini asoslash ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Integrativ metod orqali o‘quvchilar darslarni faqat nazariy bilim sifatida emas, balki real hayotiy vaziyatlarda qo‘llashga o‘rganadilar. Shu metod yordamida o‘quvchilar bir-birini tinglash, o‘zaro fikr almashish va jamoaviy ishlashni o‘rganadilar, bu esa ularning ijtimoiy va kommunikativ ko‘nikmalarini mustahkamlaydi. Integrativ metod dars jarayonini qiziqarli va interaktiv qiladi, o‘quvchilarni mavzu bilan faol shug‘ullanishga undaydi, shuningdek, ularni ijodiy fikrlashga rag‘batlantiradi.

Ushbu metod o‘quvchilarda tanqidiy fikrlash va kreativlikni rivojlantiradi, ular turli fanlarni uyg‘unlashtirib, yangi g‘oyalar ishlab chiqish va muammolarni yechish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Masalan, o‘quvchilar “Tabiat va matematika” mavzusida ekologik masalalarni yechish uchun matematik hisob-kitoblar va o‘rganilgan fan bilimlarini birlashtirib, yechim topadi va guruh bilan natijalarni taqdim etadi. Shu tarzda, integrativ metod nafaqat kommunikativ ko‘nikmalarni, balki mantiqiy fikrlash, muammolarni hal qilish, hamkorlik va kreativlik qobiliyatlarini bir vaqtda shakllantiradi. Integrativ metod o‘quvchilarning yoshi, psixologiyasi va individual imkoniyatlariga moslashtirilgan bo‘lib, topshiriqlar ketma-ketligi mantiqiy va amaliyotga qulay tarzda beriladi.

Shuningdek, integrativ metod o‘qituvchiga darslarni boyitish, turli fanlarni birlashtirish va o‘quvchilarning bilimlarni tizimli o‘zlashtirishini ta’minlash imkonini beradi (Canale, 1980). Ushbu metod orqali o‘quvchilar nafaqat yangi mavzularni o‘rganadi, balki ular orasidagi bog‘liqlikni tushunadi va amaliyotda qo‘llashni o‘rganadi. O‘quvchilar guruh ishlari va interaktiv mashqlar orqali bir-birini tinglash, o‘zaro yordam ko‘rsatish, fikr almashish va jamoaviy muammolarni hal qilishni o‘rganadilar. Shu bilan birga, integrativ metod o‘quvchilarda media-savodxonlik va AKT ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi, ular turli vositalar va resurslardan foydalanib,

mavzuni chuqurroq o‘rganadilar va uni boshqalarga taqdim etadilar.

Integrativ metodning yana bir afzalligi shundaki, u o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, kreativ yondashuv va tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi, shuningdek, o‘z fikrini asoslash va boshqalarni tinglash ko‘nikmalarini shakllantiradi. Shu metod yordamida o‘quvchilar turli vaziyatlarda muloqot qilish, guruh bilan ishlash va muammolarni birgalikda hal qilish tajribasini oladilar. Shu bilan birga, integrativ metod orqali o‘quvchilar fanlararo bog‘lanishni tushunadi, bilimlarni tizimli o‘zlashtiradi va darslarni amaliy tarzda qo‘llash imkoniyatiga ega bo‘ladi. Bu esa ularning kommunikativ, tanqidiy va kreativ fikrlash ko‘nikmalarini bir vaqtda rivojlantirishga xizmat qiladi.

Integrativ metod darslarni monotoniya va rutindan qutqaradi, o‘quvchilarning qiziqishini uyg‘otadi va ularni faol ishtirok etishga undaydi. Shu metod orqali o‘quvchilar o‘zaro muloqot qilishni o‘rganadi, fikr almashish va birgalikda natija chiqarish ko‘nikmalarini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, integrativ metod o‘quvchilarga turli fanlarni uyg‘unlashtirib, mavzuni kengroq va chuqurroq o‘rganish imkoniyatini beradi, bu esa ularning shaxsiy va akademik rivojlanishiga katta hissa qo‘shadi. Integrativ metod yordamida o‘quvchilar dars jarayonida nafaqat bilimni egallaydi, balki uni amaliyotda qo‘llashni, turli vaziyatlarda muloqot qilishni va yangi g‘oyalarni ishlab chiqishni o‘rganadi (Mirzaboyeva, Makhsudova, 2024).

Birinchi o‘yin – “So‘z zanjiri” boshlang‘ich sinflarda o‘quvchilarning kommunikativ qobiliyatini rivojlantirish, lug‘at boyligini oshirish va tezkor fikrlashni shakllantirishga qaratilgan interaktiv o‘yinlardan biridir. Ushbu o‘yinda o‘quvchilar doimiy ravishda bir-biriga bog‘liq so‘zlar zanjirini tuzadilar, bu esa ularni bir-birini tinglashga, to‘g‘ri javob berishga va fikrini aniq ifodalashga o‘rgatadi. O‘yin boshlanishida o‘qituvchi birinchi so‘zni aytadi, masalan, “Bog‘”, va navbatdagi o‘quvchi ushbu so‘zga bog‘liq yangi so‘zni aytadi, masalan, “Daraxt”, keyingi o‘quvchi esa “Barg” va hokazo, shu tarzda zanjir davom ettiriladi. Shu jarayonda o‘quvchilar faqat so‘z topish bilan cheklanmay, ularni jumlalar ichida ishlatib, ma’nosini tushuntirishga harakat qiladilar, bu esa muloqot qobiliyatini yanada rivojlantiradi.

“So‘z zanjiri” o‘yini o‘quvchilarda tanqidiy fikrlashni ham rag‘batlantiradi, ular zanjir davomida yangi so‘zlarni topish uchun avvalgi so‘zlarni tahlil qiladi, ularning ma’nosini bog‘laydi va fikrini mantiqiy tarzda ifodalaydi. Shu bilan birga, o‘yin guruhda ishlashni, jamoaviy muhokama qilishni va hamkorlikni rivojlantiradi, chunki har bir o‘quvchi navbatdagi so‘zni tanlashda boshqalarning fikrini tinglaydi, o‘z javobini asoslaydi va zanjirni davom ettirishga yordam beradi. O‘quvchilar o‘yin davomida yangi so‘zlar va iboralarni o‘rganadilar, ularni tezkor ishlatishga o‘rganadilar va so ‘z boyligini sezilarli darajada oshiradilar.

O‘yin davomida o‘qituvchi turli qoidalarni joriy qiladi: masalan, har bir o‘quvchi faqat oldingi so‘z bilan mantiqan bog‘liq so‘zni ishlatishi kerak, yoki so‘zlar turkumlarga bo‘linadi, masalan, hayvonlar, mevalar, o‘simliklar, buyumlar va hokazo. Bu qoidalar o‘quvchilarda kategoriyalash va mantiqiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, o‘yin tezkorlikni talab qiladi, bu esa o‘quvchilarda tezkor fikrlash va javob berish qobiliyatini shakllantiradi.

“So‘z zanjiri” o‘yinining yana bir afzalligi shundaki, u o‘quvchilarda ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantiradi: navbatni kutish, boshqalarning javobini tinglash, o‘z fikrini hurmat bilan bildirish, va xatolar yuz berganda ularni tuzatish. Shu jarayon o‘quvchilarda sabr-toqat, hurmat va konstruktiv munosabatni shakllantiradi. O‘yin o‘quvchilarning yosh xususiyatlariga mos tarzda o‘tkaziladi: kichik yoshdagi bolalar uchun vizual yordamlar, rasmlar va kartochkalar ishlatiladi, kattaroq bolalar esa murakkabroq so‘zlar va mavzular bilan ishlashga jalb qilinadi.

Dars jarayonida “So‘z zanjiri” o‘yini ko‘plab pedagogik maqsadlarni amalga oshirishga xizmat qiladi: o‘quvchilarning lug‘at boyligini oshirish, muloqot ko‘nikmalarini rivojlantirish, guruhda ishlash va hamkorlikni mustahkamlash, kreativ va tanqidiy fikrlashni shakllantirish. Shu bilan birga, o‘yin o‘quvchilarda e’tibor, diqqat va konsentratsiyani oshiradi, chunki ular har bir so‘zni diqqat bilan tinglab, mantiqan bog‘lashga harakat qiladilar.

O‘yin tugagach, o‘qituvchi o‘quvchilar bilan birgalikda zanjirni tahlil qiladi, yangi so‘zlarni va iboralarni qayta ishlatadi, ularni boshqa mavzular bilan bog‘laydi va mustahkamlash mashqlari o‘tkazadi. Shu tarzda, “So‘z zanjiri” o‘yini nafaqat qiziqarli va interaktiv mashg‘ulot, balki o‘quvchilarning kommunikativ, kreativ va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladigan samarali metod hisoblanadi. O‘yin davomida o‘quvchilar mustaqil fikrlashni o‘rganadi, boshqalarning fikrini tinglaydi va guruh bilan birgalikda maqsadga erishishni o‘rganadilar. Shu bilan birga, o‘yin o‘quvchilarda XXI asr ko‘nikmalarini – kollaboratsiya, kommunikativlik, kreativ fikrlash va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiladi.

“So‘z zanjiri” o‘yinini darslarda, darsdan tashqari mashg‘ulotlarda, viktorinalarda va ochiq tadbirlarda qo‘llash mumkin, bu esa o‘quvchilarda bilimlarni mustahkamlash bilan birga ularning kommunikativ va ijtimoiy ko‘nikmalarini kengaytiradi. Shu tariqa, o‘yin boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun nafaqat qiziqarli va interaktiv mashg‘ulot, balki ularning shaxsiy va akademik rivojlanishini bir vaqtda ta’minlaydigan samarali vosita sifatida ajralib turadi.

Ikkinchi o‘yin – “Dialog laboratoriyasi” boshlang‘ich sinflarda o‘quvchilarning kommunikativ qobiliyatini shakllantirish, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish va muloqot madaniyatini o‘rgatishga qaratilgan interaktiv didaktik o‘yinlardan biridir. Ushbu o‘yin o‘quvchilarga turli vaziyatlarda rol ijro etishni, o‘z fikrini erkin ifodalashni va boshqalarni tinglashni o‘rgatadi. “Dialog laboratoriyasi” o‘yinida o‘quvchilar kichik guruhlarga bo‘linadi va har bir guruhga muayyan mavzu yoki vaziyat beriladi. Masalan, guruhga “Maktab bog‘ida yangi o‘yin tashkil etish” yoki “O‘quvchilar birgalikda loyihani bajarish” kabi real hayotiy vaziyatlar beriladi. Har bir o‘quvchi o‘z rolini bajaradi, boshqalar bilan muloqot qiladi, savol-javoblar beradi va muammoni hal qilish yo‘llarini muhokama qiladi. Shu jarayonda o‘quvchilar nafaqat so‘zlashish, balki tinglash, muhokama qilish va boshqalarning fikrini hurmat bilan qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradilar.

O‘yin davomida o‘quvchilar turli kommunikativ strategiyalarni qo‘llashni o‘rganadilar: savol berish, fikrni asoslash, qarshi fikrga konstruktiv javob berish va muammoni birgalikda hal qilish. Shu bilan birga, o‘yin o‘quvchilarda guruh ichida hamkorlikni mustahkamlaydi, chunki har bir vazifa guruhning barcha a’zolari tomonidan hal qilinadi va bir-birini tinglashga, yordam berishga undaydi. “Dialog laboratoriyasi” o‘quvchilarda ijodiy fikrlashni rag‘batlantiradi, ular turli yechimlarni ishlab chiqadi, turli variantlarni taqqoslaydi va eng maqbul variantni tanlaydi. Shu orqali o‘quvchilar o‘z fikrini mantiqiy asoslab, muhokama jarayonida tanqidiy yondashuvni rivojlantiradilar.

O‘yinning yana bir afzalligi shundaki, u o‘quvchilarda ijtimoiy ko‘nikmalarni shakllantiradi: navbatni kutish, boshqalarning fikrini tinglash, o‘z fikrini hurmat bilan ifodalash va xatolar yuz berganda konstruktiv tarzda tuzatish. Shu jarayon o‘quvchilarda sabr-toqat, hurmat va muloqot madaniyatini mustahkamlaydi. O‘yin turli yosh guruhlari uchun moslashtiriladi: kichik yoshdagi o‘quvchilar uchun vizual yordamlar va sodda vaziyatlar ishlatiladi, kattaroq o‘quvchilar esa murakkab mavzular va qiyin vaziyatlar bilan shug‘ullanadi.

“Dialog laboratoriyasi” o‘yinida o‘quvchilar o‘zaro fikr almashadi, turli qarashlarni taqqoslaydi, jamoaviy muhokama orqali yechim topadi va natijalarni guruh bilan

taqdim etadi. Shu tarzda, o‘yin o‘quvchilarda muloqot qilish, guruhda ishlash, qaror qabul qilish va muammolarni birgalikda hal qilish ko‘nikmalarini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, o‘yin o‘quvchilarda kommunikativ, kreativ va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini bir vaqtda shakllantiradi. O‘yin tugagach, o‘qituvchi o‘quvchilar bilan birga natijalarni tahlil qiladi, guruhning ishlash uslublarini baholaydi, yangi so‘zlar va iboralarni mustahkamlaydi, o‘quvchilarga konstruktiv fikr bildiradi va kelgusidagi faoliyatlar uchun tavsiyalar beradi. Shu tarzda, “Dialog laboratoriyasi” o‘yini nafaqat qiziqarli va interaktiv mashg‘ulot, balki o‘quvchilarning kommunikativ qobiliyatini, ijtimoiy va tanqidiy fikrlashini, hamkorlik va kreativlik ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladigan samarali vosita hisoblanadi.

O‘yin davomida o‘quvchilar nafaqat mavzuni o‘rganadi, balki o‘z fikrini asoslash, boshqalarni tinglash, savol berish va javob olish ko‘nikmalarini rivojlantiradi, bu esa ularning shaxs sifatida shakllanishiga katta hissa qo‘shadi. Shu bilan birga, o‘yin o‘quvchilarda XXI asr ko‘nikmalarini – kollaboratsiya, kommunikativlik, kreativ fikrlash va tanqidiy fikrlashni bir vaqtda rivojlantirishga xizmat qiladi. “Dialog laboratoriyasi”ni darslarda, darsdan tashqari mashg‘ulotlarda, viktorinalarda va ochiq tadbirlarda qo‘llash mumkin, bu esa o‘quvchilarda bilimlarni mustahkamlash bilan birga ularning kommunikativ va ijtimoiy ko‘nikmalarini kengaytiradi (Brown, 2007). Shu tariqa, o‘yin boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun nafaqat qiziqarli va interaktiv mashg‘ulot, balki ularning shaxsiy va akademik rivojlanishini bir vaqtda ta’minlaydigan samarali vosita sifatida ajralib turadi.

Uchinchi o‘yin – “Ijodiy sayohat” boshlang‘ich sinflarda o‘quvchilarning kommunikativ qobiliyatini rivojlantirish, kreativ fikrlashni shakllantirish va tanqidiy yondashuvni mustahkamlashga qaratilgan interaktiv didaktik o‘yinlardan biridir. Ushbu o‘yin o‘quvchilarni mavzu bilan chuqur shug‘ullanishga, turli g‘oyalar ishlab chiqishga va ularni amaliyotda qo‘llashga rag‘batlantiradi. “Ijodiy sayohat” o‘yinida o‘quvchilar turli “sayohat stansiyalari” orqali o‘tadilar, har bir stansiyada ularga ma’lum topshiriq yoki muammo beriladi. Masalan, bir stansiyada ular tabiat bilan bog‘liq mavzuda ijodiy rasm chizish, boshqa stansiyada esa so‘zlar va iboralarni qo‘llab qisqa hikoya yaratish kabi vazifalarni bajaradilar. Shu jarayonda o‘quvchilar nafaqat o‘z fikrini erkin ifodalaydi, balki boshqalarning fikrini tinglash, g‘oyalarni birlashtirish va guruh bilan birgalikda yechim topish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

O‘yin davomida o‘quvchilar kreativ yondashuvni rivojlantiradi, ular turli g‘oyalarni birlashtiradi, yangi usullar va yechimlar ishlab chiqadi, shu bilan birga tanqidiy fikrlashni ham mustahkamlaydi. Har bir stansiya o‘quvchilarga amaliy mashqlar, rasm, hikoya, dialog yoki loyiha tayyorlash kabi topshiriqlarni beradi, bu esa ularni mavzuga chuqurroq kirishga va mustaqil qarorlar qabul qilishga undaydi. Shu bilan birga, o‘yin o‘quvchilarda guruh ichida hamkorlikni rivojlantiradi, har bir guruh a’zosi o‘z g‘oyasini taklif qiladi, boshqalarni tinglaydi va eng maqbul yechimni birgalikda tanlaydi.

“Ijodiy sayohat” o‘yini o‘quvchilarda nafaqat kreativlik, balki kommunikativ va ijtimoiy ko‘nikmalarni ham rivojlantiradi. Ular turli stansiyalarda turli vazifalarni bajargan holda, bir-birini tushunish, yordam berish va o‘z fikrini hurmat bilan ifodalashni o‘rganadilar. Shu tarzda, o‘yin o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, ijodiy g‘oyalarni ishlab chiqish, boshqalarning fikrini tinglash va birgalikda natija chiqarish ko‘nikmalarini shakllantiradi (Harmer, 2015).

O‘yin davomida o‘quvchilar turli mavzularni o‘rganadi: tabiiy fanlar, san’at, ona tili va hatto matematikani ijodiy tarzda uyg‘unlashtiradi, bu esa ularning fanlararo bog‘lanish ko‘nikmalarini mustahkamlaydi. Masalan, o‘quvchilar rasm chizish orqali atrof-muhit mavzusini ifodalaydi, hikoya yozish orqali so‘z boyligini oshiradi, guruh muhokamasi orqali esa muloqot va tanqidiy

fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, o‘yin o‘quvchilarda diqqatni jamlash, e’tibor va tezkor fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi, chunki har bir stansiya vaqt bilan cheklangan va ular topshiriqlarni samarali bajarishga harakat qiladilar (Xojiyeva, 2025).

“Ijodiy sayohat” o‘yini nafaqat darslarda, balki darsdan tashqari mashg‘ulotlar, viktorinalar, ochiq tadbirlar va loyiha ishlarida qo‘llanilishi mumkin. Shu tarzda, o‘quvchilar bilimlarni mustahkamlash bilan birga, kommunikativ, kreativ va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini bir vaqtda rivojlantiradi. O‘yin tugagach, o‘qituvchi o‘quvchilarning ishlari va natijalarini baholaydi, yangi so‘zlar va iboralarni mustahkamlaydi, kelgusidagi faoliyatlar uchun tavsiyalar beradi va o‘quvchilarni yanada kreativ va faol bo‘lishga rag‘batlantiradi.

“Ijodiy sayohat” o‘yini o‘quvchilarga nafaqat bilimni o‘rgatadi, balki ularni shaxs sifatida rivojlantiradi, turli vaziyatlarda muammolarni hal qilishga o‘rgatadi, guruhda ishlash va hamkorlik ko‘nikmalarini mustahkamlaydi, shuningdek, XXI asr ko‘nikmalarini – kollaboratsiya, kommunikativlik, kreativ fikrlash va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu tarzda, “Ijodiy sayohat” boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun qiziqarli, interaktiv va samarali pedagogik vosita sifatida ajralib turadi va ularning shaxsiy, ijtimoiy va akademik rivojlanishiga katta hissa qo‘shadi.

Ushbu metodlar va o‘yinlar bir-birini to‘ldiradi, amaliyotga qulay va o‘quvchilarning yosh xususiyatlariga mos. Darslar ketma-ketligi mantiqiy tuzilgan, topshiriqlar va mashqlar o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, kreativ yondashuv va jamoaviy ishlash qobiliyatini shakllantiradi. Shu bilan birga, metodika orqali o‘quvchilar XXI asr ko‘nikmalarini rivojlantiradi, kommunikativlik va hamkorlikni mustahkamlaydi, tanqidiy fikrlash va ijodiy yondashuvni egallaydi.

Taklif etilayotgan metod va o‘yinlar maktabda, darsdan tashqari mashg‘ulotlarda, tanlov va viktorinalarda, ochiq tadbirlar va sayohat rejalari tashkil etishda qo‘llanilishi mumkin. Shu tariqa, o‘quvchilarda bilimlarni mustahkamlash bilan birga, kommunikativ qobiliyat, kreativlik va jamoaviy ishlash ko‘nikmalari barqaror rivojlanadi. Ushbu metodik tavsiyalar nafaqat o‘quv jarayonini qiziqarli va samarali qiladi, balki pedagogik muammolarni hal qilishda, ta’lim sifatini oshirishda va o‘quvchilarning shaxsiy rivojlan ishini ta’minlashda muhim vosita bo‘ladi.

Boshlang‘ich sinflarda o‘quvchilarning kommunikativ qobiliyatini rivojlantirish ta’lim jarayonining eng muhim vazifalaridan biridir. O‘quvchilar maktabga kelgan zahoti turli situatsiyalarda muloqot qilishga, fikr almashishga va jamoaviy ishlashga o‘rganadilar. Shu bois, pedagoglar o‘quv jarayonida nafaqat bilim berishga, balki bolalarning so‘zlashish, tinglash, savol berish va fikr bildirish ko‘nikmalarini shakllantirishga alohida e’tibor qaratishlari kerak.

Kommunikativ qobiliyat o‘quvchilarda ijtimoiy faollikni oshiradi, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvni rivojlantiradi. Shu bilan birga, ularni jamiyatda muvaffaqiyatli muloqot qiladigan, boshqalar bilan samarali ishlay oladigan va o‘z fikrini aniq ifoda eta oladigan shaxs sifatida shakllantiradi. Interaktiv metodlar, problema-metodik yondashuv va integrativ metodlar dars jarayonini qiziqarli va samarali qiladi. Ular o‘quvchilarda tanqidiy fikrlash, kreativ yondashuv va hamkorlik ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Didaktik o‘yinlar esa metodlarni amaliyotga tatbiq etishda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. “So‘z zanjiri” o‘yini orqali o‘quvchilar lug‘at boyligini oshiradi, tezkor fikr bildirish va muloqot qilish ko‘nikmalarini shakllantiradi. “Dialog laboratoriyasi” o‘yini o‘quvchilarga turli vaziyatlarda rol ijro etishni o‘rgatadi, savol-javoblar orqali tanqidiy fikrlash va hamkorlikni mustahkamlaydi. “Ijodiy sayohat” o‘yini esa o‘quvchilarda kreativ fikrlashni rivojlantiradi, o‘z g‘oyasini ifodalashni o‘rgatadi va jamoaviy ishlashni mustahkamlaydi.

Shu bilan birga, ushbu metodlar va o‘yinlar bir-birini to‘ldiradi, ketma-ketligi

mantiqiy va amaliyotga qulay. Darslar davomida berilgan topshiriqlar o'quvchilarda mustaqil fikrlashni rivojlantiradi, tanqidiy yondashuvni mustahkamlaydi va kreativlikni rag'batlantiradi. Shu tariqa, o'quvchilar nafaqat akademik bilimga ega bo'ladi, balki XXI asr ko'nikmalarini, jumladan kollaboratsiya, kommunikativlik, kreativ fikrlash va tanqidiy fikrlashni shakllantiradi.

Metodik tavsiyalar va o'yinlar maktabdagi darslarda, darsdan tashqari mashg'ulotlarda, tanlov va viktorinalarda, ochiq tadbirlar va sayohatlar tashkil etishda samarali qo'llanilishi mumkin. Shu orqali o'quvchilarda bilimlarni mustahkamlash bilan birga kommunikativ qobiliyat, ijodiy yondashuv va jamoaviy ishlash ko'nikmalari rivojlantiriladi.

Ushbu metodik yondashuv o'qituvchilarga o'quv jarayonini qiziqarli, interaktiv va samarali tashkil etish imkonini beradi. O'quvchilarda muloqot qilishga qiziqish uyg'otadi, o'z fikrini erkin ifoda etish va boshqalarni tinglash ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, ularning ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishiga hissa qo'shadi, mustaqil qaror qabul qilish va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantiradi.

References:

1. Aliasin S. H., Saeedi Z., Pineh A. J. (2019). The relationship between EFL teachers' perception of task-based language teaching and their dominant teaching style // *Cogent Education*.
2. Brown, H. D. (2007). *Principles of language learning and teaching* (5th ed.). White Plains, NY: Pearson Education.
3. Canale M., Swain M. (1980). Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics, 1*(1). 1–47.
4. Harmer J. (2015). *The Practice of English Language Teaching* (5th ed.). Pearson Education.
5. Mirzaboyeva D., Makhsudova O. **(**2024). Developing communicative competence of primary school pupils through interactive methods // *Journal of science – innovative research in Uzbekistan,* https://inlibrary.uz/index.php/journal-science-innovative/article/view/99138
6. Nunan D. (2003). *Practical English Language Teaching.* New York: McGraw-Hill.
7. Richards J. C., Rodgers T. S. (2014). *Approaches and Methods in Language Teaching*. – 3rd ed. – Cambridge: Cambridge University Press.
8. Xojiyeva M. (2025). Developing communicative skills of primary school students through gamification. \\ *Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 5*(12), 607-613. https://www.mjstjournal.com/index.php/mjst/article/view/6103